

A sikeres EU-tagság nemzetközi tényezői

*Az integrációs modell kérdései, alkotmányozás,
szervezeti és döntéshozatali problémák*

Vitaanyag

2007. január

***Megjegyzés:** az anyag nem a közzétett kormányzati stratégiai alapidokumentum alternatívája, azzal nem vitatkozik, kerülve egyes aktuális kérdéskörök konkrét feldolgozását, hanem elsősorban ahhoz kíván hozzájárulni, hogy tárgyítsa az Európa-politika helyéről és szerepéről kezdődő vita bázisát, és – ha szerény mértékben is - hozzájáruljon a téma iránt egykor megvolt közérdeklődés és közfigyelem újbóli felkeltéséhez.*

A történelmi dimenzió és a történelmi vízió

Magyarországon az európai ügyek iránti politikai és közérdeklődés intenzitása meglehetősen mérsékelt. Az Eurobarométer 2006 őszi felmérése szerint az Unió támogatottsága feltűnő mértékben esett vissza Magyarországon, és annak szintje már-már a legkövetkezetesebben euro-szkeptikus országokéhoz közelít. (Ezt az sem ellensúlyozza, hogy a nevezett felmérés időzítése és módszertana feltehetően elsődlegesen az aktuális belpolitikai helyzethez való viszonyulást vetítette ki az európai dimenzióra.) A belső problémák nem hagynak időt az európai ügyek érdemi megvitatására. Ha az uniós ügyek közbeszéd témájává válnak, akkor az szinte kizárólag a közösségi források mértékéről és elosztásának módjáról, vagy az euró bevezetése és a belső kényszerek közti összefüggésekről szól.

Maximálisan indokolt tehát az Európa-politikáról folytatandó vita, Magyarország helyének és szerepének vizsgálata az európai közösségen belül. Eközben természetesen folyamatosan vizsgálni kell magának az Európai Uniónak az állapotát, fejlődési alternatíváit. (Nem lehet továbbá elvonatkoztatni a belpolitikától sem, de ezt a szegmenst jelen tanulmány és szerzője kellő indokkal nem helyezi előtérbe.)

Elsőként célszerű kísérletet tenni az **európai eszme presztízsének helyreállítására.** Bár megjósolhatatlan a német Elnökség kimenetele, és a poszt-alkotmányos szerződés jövője, egy ponton már most ki kellene állni Angela Merkel szövetségi kancellár mellett. Az Európai Parlament előtt elmondott 2007. januári beszédében az egykori kelet-német lelkes lány mert lelkesedni az Európai Unióért. Ki merte mondani, hogy az európai integráció rendkívüli értéket hozott létre, és az elmúlt 50 évre büszkék lehetünk.

Az Unióban (és Magyarországon is) a legnagyobb probléma ugyanis a fanyalgás. Oly könnyű kritizálni az Uniót. Oly egyszerű hibáit sorolni. Eközben eredményeit, vívmányait a többség vagy ignorálja, vagy egyszerűen adottságként kezeli. (Sokszor hallhatjuk egy-egy családtag elvesztése után, hogy utólag döbbennek rá, mekkora űrt hagyott maga után. Gondoljunk egy percre bele abba, mi lenne velünk, családukkal, gyermekeinkkel, hazánkkal, ha egyik pillanatról a másikra az Unió megszűnne, a belső határokat vissza kellene állítani, és 27 kisebb nagyobb ország bolyongana a globalizálódó világ őserdejében.) Ne röstelljünk tehát visszatekinteni. **A jelenkor Európai Uniója tele van hibákkal, hiányosságokkal.** Ez tagadhatatlan, **De mindez távolról sincs arányban értékeivel és eredményeivel.** Az európai integráció történelmi küldetésének helyét és szerepét egyszerre kell tehát nézni az európai, egyben pedig az elmúlt évtizedek magyar fejlődésének tükrében.

Csak akkor fordulhatunk a jövő nagy kérdései felé, ha ismerjük a küldetés múltját, és tisztában vagyunk jelenével. A magyar Európa-politika kiinduló pontjaként nem szolgálhat más, mint az **európai uniós tagság presztízsének helyreállítása.** A háborúk évszázados mókuskerekéből kitörő Európa kevésbé szerencsés felén eltöltött 45 év alatt

nemzetünk legtitkosabb vágya volt, hogy a szabad népek demokratikus közösségének tagjává váljon. Elértük. Egyenrangú taggá váltunk az öt évtizede épülő intézményes családban. Mindezt saját erőfeszítésünknek köszönhetjük. Magyarország vezető szerepet játszott a vasfüggöny lebontásában, a német egyesítésben (ezáltal az európai megosztottság meghaladásában), majd egyfajta missziót töltött be a csatlakozási folyamatban, nem utolsósorban a csatlakozási tárgyalásokon való áttörés és a csatlakozási menetrend kialakításában. Eközben a társadalom alapvetően zokszó nélkül vállalta az adaptációs kényszereket, a felkészüléssel járó terheket. Nem szabad megengedni, hogy elporladjon a múlt.

Ehhez azonban meg kell tenni a következő lépést, ez pedig a **jelenléttel való szembenézés**. Jelenünkkel immár az Európai Unión belül, és jelenünkkel az Unió tagjaként a világban. Ki kell jelenteni, hogy az **Európai Unió önmagában nem megoldás** mindennapi problémáinkra. Az Unió és az abban való tagság egy igen fontos keret, egy igen biztos alap, fejlesztési és fejlődési forrás, esetenként még védőháló is. A tagság azonban nem jelenthetett végcélt, mert nem oldotta meg jelenünk és jövőnk problémáit, „csupán” a korábbinál sokkal előnyösebb feltételeket teremtett a kihívásokkal való szembenézéshez.

Az Európa-politikának ki kell tehát mondani, hogy Magyarország történelmi célja ugyan teljesült, az intézményes közösség tagjává váltunk, de nem értünk célba sem politikailag, sem gazdaságilag. **Nem értünk célba sem az ország, sem az egész Unió szintjén.** Az országnak még igen komoly erőfeszítéseket kell tennie ahhoz, hogy teljesítsük az átmeneti mentességi időszakok kifuttatásának feltételeit, hogy felzárkózzunk a létező, vagy akár a jövőben létrejövő belső körökhöz, illetve folyamatosan adaptálódjunk az újabb és újabb közösségi vívmányokhoz.

És ahogy nem statikus az uniós taggá váló Magyarország, úgy nem statikus az Európai Unió sem. Mielőtt még „megsajnálánk” magunkat, gondoljuk át egy pillanatra, milyen adaptációs kényszerek hatnak az alapító országokra (globalizáció, bővítés, migráció, energia stb.). Sem egy ország, sem az Unió, mint egész nem dőlhet hátra egy pillanatra sem. Az intézményes célba éréssel **nem jött el semmiféle kegyelmi állapot**, sőt nőtt a megoldandó feladatok terhe, hiszen **már nem „csak” Magyarorszáért és a határon túli magyarokért vagyunk felelősek, hanem az Unió egészéért is.** Problémáink tehát multiplikálódnak, ráadásul megoldásukhoz egy igen bonyolult intézményes és eljárási környezetben juthatunk csak hozzá.

2004 szakaszhatárt jelentett, a magyar nemzet rendkívül jelentős szakaszgyőzelmét hozta, szélesítette problémáink kezelésének eszköztárát, javította a kezelés lehetőségeit, de – mint azt az elmúlt két év mutatja – nem hozta el a „nagy megoldást”. Az ország és az egyének problémái számosak. Ezt senki más nem fogja helyettünk megoldani. A tagság tehát addicionális eszköz és erőforrás, de saját helyzetünkért elsődlegesen változatlanul magunk vagyunk felelősek, miközben erős **társfelelősségünk van az Unió egészéért is.** (Tulajdonképpen a csatlakozással közvetlenül nem a jólét, hanem a felelősség nőtt.)

Az Európa-politika harmadik funkciója – építve a múlt ápolására, és a jelen korrekt értékelésére – a **jövő kihívásaival való szembenézés nemzeti és európai szinten.** Nehezen feltételezhető, hogy ez vízió nélkül sikerre vezethet. Igenis történelmi küldetés a kibővített Európai Unió konszolidálása, a közreműködés az Unió jövőjének alakításában, az egység megőrzésében, a globalizációs kihívások megválaszolása, elsősorban pedig a **sikeres Unión belül Magyarország és a magyar nemzet sikerének biztosítása**.

sa. Mindezt pedig egy **új minőségű szuverenitás** nyújtotta kereteken belül lehet és kell megtenni. Magyarország nem adta föl szuverenitását, hatásköreit, hanem ezek egy részét a többi tagállammal közösen gyakorolja. Ez egy teljesen új minőség, amellyel mielőbb meg kell barátkozni, amelynek mielőbb a mélyére kell hatolni.

* * *

A centrum és a periféria közti ingázás

Magyarország bel-, kül- és Európa-politikájának középpontjában egy célnak kell lebegni: az évszázados átok megtörésével **a centrumba kell kerülni**, miközben természetesen ki kellene használni földrajzi, azaz egy ideig még periferikus helyzetünkből adódó lehetőségeinket (Nyugat-Balkán, szomszédságpolitika). A 2004-es csatlakozással óriási előrelépést tettünk ezen a történelmi úton, de **a valódi centrumtól még messze vagyunk**.

Az Európa-politikának tehát **számba kell venni, milyen területeken még mit nem értünk el**. Elsőként át kell tekinteni az átmeneti mentességeket. A „derogációk” a tagság eddigi tapasztalatai alapján úgy tűnik, betöltik történelmi küldetésüket, és mind a régi, mind az új tagállamok részéről biztosítják a „soft-landing” feltételeit, még ha itt-ott karcolták is büszkeségünket, vagy érdekeinket. Szerződéses kötelezettségünk és egyben érdekünk is a derogációk kifizetésének menetrendszerű biztosítása. Másodszor filozófiai és gyakorlati értelemben egyaránt meg kell növelni a tagállami kötelezettségek teljesítésének presztízsét. Nem monoton, beletörődő módon, hanem alkotóan. Aggodalomra ad okot a kötelezettség szegési eljárások számának növekedése, főleg pedig minőségi mutatóinak változása. Ne feledjük: a huszonhét tagú Unió halálát jelentené, ha mindenki lelassítaná a közösen vállalt kötelezettségek teljesítését. Nem „Brüsszel elvárásairól” van szó, hanem a közös szabályrendszer betartásáról, azaz az önbecsülésről és megbízhatóságról. Harmadrészt nemzeti konszenzust kell kialakítani, és következetesen érvényesíteni a már létező belső körökhöz való csatlakozás ügyében. 2004-ben nem zárult le a történelmi küldetés. Ha majd ellenőrzés nélkül lépjük át a magyar-osztrák határt, és ha a magyar polgár is euróban kapja fizetését és azzal fizet, mint a márkájukat feladó németek, akkor jutunk el oda, hogy a 2004-es szinthez véglegesen és végérvényesen felzárkóztunk, és elmondhatjuk, hogy „befejeztük a csatlakozást”.

Irány a centrum, az oda vezető úton pedig feladatunk **az adaptáció, felzárkózás és folyamatos alkalmazkodás**. Nem mindig népszerű gondolatok, de az Európa-politikának szinte imádom szerűen fel kell emlegetni ezeket, és számon kell kérni a belső döntések előkészítése és meghozatala során.

Mindennek különös jelentőséget ad az a tény, hogy **a ma látható centrum akár még távolodhat is tőlünk**. Ez történhet pozitív megközelítésben, azaz azon szándéktól vezérelve, hogy az európai integrációt erősíteni, mélyíteni kell, akár úgy is, hogy az újabb fokozatokba kezdetben nem minden tagállam lesz képes és kész bekapcsolódni. Van azonban egy negatív megközelítés is. Eszerint az öskonfliktusokat már az EU-15 körében sem lehetett rendesen kezelni, a 2004-2007-es bővítés pedig végképp kiiktatta az együttes előrehaladás lehetőségét. A bővítés tehát éppen megerősíti a belső centrum létrehozásának szükségességét.

Ezt a centrumot már sokféleképpen hívták: Kern-Europa, pioneer group, avantgarde. Üzenete esetenként pozitív: a korral haladni kell, aki tud, az mehessen előre. Üzenete máskor negatív: ennyien sokan vagyunk, ennyien nem tudunk előre haladni, fragmentálódni kell. A megerősített együttműködés a magyar Európa-politika talán legfontosabb kérdéseit és dilemmáit veti föl.

Ennek elsődleges oka, hogy öt évtizedes elmaradást nem lehet tizenöt év alatt behozni. Objektív okok miatt még idő és energia kell a centrumhoz való felzárkózásunkhoz. Súlyos árat fizethetünk azért, ha akkor jönnek létre újabb és újabb belső körök, amikor még a létezőkön is kívül vagyunk. Látszólag ugyanis a létező belső köröknek megvan a maguk jól lehatárolt feladata. De – és itt elsősorban az euró-övezetről van szó – könnyen bekövetkezhet, hogy ezt az alapfeladatot kitágítják. Sokat hallunk arról, hogy az euró-övezetre építve kell megoldani a szociális Európa problémáit, végrehajtani az adóharmonizációt, és végső soron megvalósítani a közös kül- és védelempolitikát. Ez ma még bizonyos mértékben nem reális, de egy második szerződéses válság után könnyen valósággá válhat. A magyar Európa-politikának (mi több, a Magyar Köztársaság egészének) primér feladata és küldetése, hogy a jövőben **hazánk már soha ne távolodjon, hanem folyamatosan közelítsen a centrumhoz.**

Történelmünk, jelenünk és jövőnk egy utat tesz számunkra tartósan járhatóvá: ez pedig **a folyamatos és lehető legteljesebb integráció.** Minden európai foratókönyv az egységes előrehaladásra kell, hogy épüljön. Ha pedig bebizonyosodik, hogy egy cél elérése együtt nem lehetséges, az új integrációs centrumot úgy kell megalkotni, hogy az mindig nyitva legyen a később odaérők befogadására, és a csatlakozni kész, ámde önhibáján kívül arra még nem képes tagállamot támogassa e célja elérésében. Mert **a lehető legnagyobb mértékű egységet kell tudni biztosítani** minden pillanatban, és határozottan fel kell lépni a dezintegráció mesterséges serkentésével szemben.

* * *

A fentiekben való elvi egyetértés létezése esetén juthatunk el abba a helyzetbe, hogy az Európa-politika foglalkozzon a konkrét cselekvési területekkel. Ehhez két dimenzióban kell pontosítani elképzeléseinket: milyen Uniót akarunk, azaz mi mit várunk az Uniótól; másrészt mi mit teszünk, azaz mi mit adunk és adhatunk az európai integráció fejlődéséhez.

Mit akarunk az Európai Uniótól?

Azaz mit akarunk önmagunktól. Ezen az „önmagunkon” osztozunk huszonhat másik nemzettel. Jelenének és jövőjének alakításában részt vesz egy sor közösségi intézmény is. Az individualista elképzeléseknek szigorú korlátjai vannak. (Azt azonban jegyezzük meg, hogy individualista terveket az unión kívülről még kevésbé lehetne megvalósítani, különösen fenntartható módon és formában.) A politikai tervezés tehát akkor lehet sikeres, ha tisztában vagyunk a hatáskörökkel, módszertanokkal és eljárásokkal, célokkal és motivációkkal.

Az Európai Unióval szembeni elvárások önmagunkkal szembeni elvárások. Saját jövőnkéről vallott vízióink. Ez egyértelműen megjelenik az alapkérdésekben is.

A magyar Európa-politikának két síkon kell tudni meghatározni a közösségi szintű célokat. **Egyrészt az elvek, víziók szintjén, másrészt a gyakorlati cselekvés dimenziójában.** Utóbbi tulajdonképpen nevezhető a „projektek Európájának”, ahogy azt az Európai Bizottság 2005 közepén a francia és a holland referendumok okozta sokk után meg is fogalmazta. Ennek lényege, hogy elméleti, teoretikus viták, elnagyolt és néha a „vallásosság határait feszegető” ideológiai viták helyett a polgárokat, az ő mindennapjaikat érintő, foglalkoztató kérdéseket kell tudni kezelni és megoldani. Az a tény, hogy igencsak kialakulatlan a modern kihívások kezelésének képessége (lásd: energia, migráció), egyszerre több okra is visszavezethető. Elsősorban azonban az a gyenge teljesítőképesség magyarázata, hogy sem a közösségi módszer, sem a közösségi filozófia nem hatja át a mindennapi cselekvést. Ebből az is fakad, hogy az elvek és a gyakorlat szintjén is összhangot kell teremteni. (Erre fájóan jó példa a lisszaboni folyamat kezelése. Miközben sokszor lesajnálóan, már-már megvetően nyilatkoznak a 2000-ben meghirdetett programról, homályba vész, hogy Európa napról-napra veszít versenyképességéből, hogy az egykori világelső tagállamokat, és magát a közösséget sorra lekörözi Kína és India, de 20 – 30 éven belül Brazília is.)

A magyar Európa-politika számára tehát elvi kérdés, hogy megtalálja, azaz inkább segítse a közösség szintjén is **megtalálni a helyes arányokat egyrészt az elvek és intézmények, másrészt a gyakorlati politikák között.** Európának szüksége van az intézményi viszonyok és döntési mechanizmusok megújítására, de ezt kockázatos abszolutizálni, és ennek alárendelni a mindennapi, gyakorlati cselekvést (vagy nem-cselekvést). Másrészt az is igaz, hogy az intézményi-döntéshozatali reformok nélkül előbb-utóbb a modernkor kihívásainak megválaszolása ütközik erős korlátokba.

Ebből fakadóan a mélyülés/bővítés, föderatív/kormányközi vitákban nem ideológiai, hanem érték és érdek alapon, elsősorban pedig pragmatikus megfontolásokból célszerű állást foglalni. Ezen felül pedig az ideológiai vitáknak vannak olyan elemei is, amelyekkel mélységében nem célszerű túl sokat foglalkozni, hiszen teljesen abszurdak: ilyen például a „maradjon-e nyitott az Unió, vagy bezárkózzon” vita. A globalizáció korában igencsak értelmetlen bezárkózásról beszélni. A biztonság fontos, de a hermetikusan záró vasfüggönyök kora leáldozott. Egyúttal problémát jelent az elzárkózás iránti növekvő vágy, ami felszámolná az Unió nyitottságát, kiiktatná a további bővítések lehetőségét, ignorálná a szomszédságpolitika aktivizálásának kényszerét. Az elméleti viták során tehát érdemesebb a valós dilemmákra összpontosítani.

A valós dilemmák egyik gócpontja a mélyítés *versus* bővítés körül forog. Miközben az európai integráció ötven éve éppen a két vonulat szoros kapcsolódásáról és egymást szervesen kiegészítő jellegéről tanúskodik, az elmúlt két év vitái mintha kisiklatták volna az egészséges gondolkodás vonatát. Lehet ugyanis nosztalgiázni, hogy „milyen szép és egyszerű volt, amikor csak hatan voltunk”, de ez nem csak önbecsapás, hanem az európai integráció alapgondolatának tagadása is. Európa egy és oszthatatlan. Létezik a történelemben, minden kisiskolás tanulja a földrajzórán, része mindennapjainknak (pl. a sportban az Európa bajnokságok sorában). Mégis elkeseredett viták veszélyeztetik az Unió belső békéjét akkor, amikor megpróbálják összekeverni az intézményes Európát a földrajzi – történelmi Európával.

Magyarországnak egyszerre érdeke az Unió erősítése, azaz az integráció mélyítése, másrészt a további bővítés lehetőségének biztosítása. Egyfajta **cipzár-elmélet** mentén haladva – ahogy a múltban is – most a legnagyobb bővítés után a mélyítés/erősítés van

soron, amit nevezhetünk a kibővített Unió konszolidálásának is. Ez kétségtelenül azért is fontos, hogy a bővítési szkepticizmust oldani lehessen: **még bizonyításra szorul, hogy a kibővített Unió is képes az előrelépésre**, és ebben Magyarországnak fontos szerep juthat. Egyúttal arra is ügyelni kell, hogy szükség esetén szembesítsük a „régí Uniót” azzal a ténnyel, miszerint ezek a konfliktusok korántsem új keletűek, nem 2004. május 1-jén keletkeztek. A filozófiai választóvonalak nem a régi és új tagok között keletkeztek, azok keresztbe-kasul átszelik Európát. A tények azonban tények, a félelmek, aggodalmak és félreértések léteznek, és azok elosztatásában Magyarországnak szerepe, küldetése van, legyen szó akár az „átvezető záradékokról”, akár a Prümi Egyezményről, akár az energia-politikáról, akár a poszt-Alkotmányról.

Egészében tehát Magyarországnak világos elvi álláspontot indokolt elfoglalni abban a tekintetben, hogy az Unió folyamatos erősítésre (értsd: mélyítésre) szorul, ill. kényszerül, miközben nem zárkozhat be, a bevált alapelvekre építve fenn kell tartani a bővítés képességét és készségét, másrészt hiteles politikát kell kialakítani a külvilág irányában. Ennek során kerülni kell az ideológia elemek túlhangsúlyozását, és éppen a polgárok szempontjainak figyelembe vételével erős hangsúlyt kell fektetni a pragmatikus, gyakorlati feladatokra és eredményekre, azaz a víziókat nem elhanyagolva a valós napi problémák kezelésére. A bezárkózás, mint lehetőség politikai ostobaságként értékelhető, de az ezzel kapcsolatos vitára európai és hazai fronton is folyamatosan készen kell lenni. Mindez kijelöli a föderatív – kormányközi jelleg témakörében felvázolandó magyar álláspont keretei között is, hiszen ebben az esetben is érvényes: a hosszú távú fejlődés nem ideológiai csaták, hanem valós helyzetek, és valós érdekek mentén egyértelmű irányt mutat. Azaz az európai integráció fokozatosan a föderatív irányba halad, de ezt nem öncélúan, és főleg nem korlátoktól és védintézkedésektől mentesen teszi, ott és addig halad előre, ameddig azt a tagországok megvalósíthatónak tartják. A mindenkori kérdés a közösségiesítés üteme, sebessége, formája. Azt, hogy mikor és elsősorban milyen területen lehet előre lépni a közösségiesítés irányába, nem célszerű doktriner módon meghatározni.

Mit adhatunk az európai integráció fejlődéséhez?

Amennyire fontos, hogy lássuk, mit várunk Európától, annyira fontos az is, hogy tisztában legyünk azzal, illetve meghatározzuk azt, hogy mi magunk mit adhatunk Európának. Itt indokolt megállni egy pillanatra.

Az Európát átható szkepticizmus, a fanyalgás oda vezethető vissza, hogy az európai integráció erőnyeit tudomásul vettük, vívmányait adottságnak tekintjük, eredményeit és hasznait „bezsebeltük”. Mindeközben egyre több tagállam inkább csak kapni akar Brüsszeltől. Elmegy Brüsszelbe, és ott győzni akar. De kivel szemben? Brüsszel (értsd: EU) ugyanis mi magunk is vagyunk. Ha vannak győztesek, akkor vannak vesztesek is. Az egyes nemzetek, tagállamok azonban tartósan biztosan nem lehetnek sikeresek, ha Európa sikertelen. Mutassanak egy olyan tagállamot, amelynek jó az, ami Európának rossz. (Nem ideológiai kérdéseket érintően, hanem valós, materiális ügyekben: például gazdasági fejlődés, versenyképesség, energiaellátás stb.).

Miközben tehát természetes, hogy a tagság hasznait mindenki élvezni kívánja, talán nem indokolatlan és célszerűtlen visszakanyarodni a jogok és kötelezettségek kérdésé-

hez, ezen belül pedig a jog és kötelezettség szélesebb értelmezéséhez. Nevezetesen **egy tagállamnak joga (lehetősége) és kötelezettsége (dolga), hogy hozzájáruljon az Európai Unió fejlődéséhez, fejlesztéséhez.**

Magyarország akkor optimalizálhatja a hozzáadott értéket, ha tisztában van képességeivel és lehetőségeivel. Magyarország a közepes ország-kategória alsó régiójában helyezkedik el. Nem kis ország, de a nagyoktól, sőt a közép-nagyoktól is távol van. Ez azonban nem lehetetleníti el alkotó, politika-formáló fellépését, csupán arra hívja föl a figyelmet, hogy (a) hiteles és kiszámítható tagállamként kell működni, mert **esetleges gyengeségeinket tagállami súlyunk nem ellentételezheti**, (b) világos prioritásokat kell tudni meghatározni, eszköztárunk és lehetőségeink tárháza nem forgácsolható apró darabokra, (c) maximálisan kell élni az okos koalíciós politika nyújtotta lehetőségekkel. (A csatlakozási tárgyalások, az Alkotmányszerződés 2003-as tárgyalása, valamint a pénzügyi perspektíva kialakítása során bizonyítást nyert, hogy kellő áttekintés és világos célrendszer meghatározása esetén számottevő mozgástér nyílhat a nagynak igazán nem nevezhető tagállamok előtt is.)

Ha ezt biztosítjuk a magunk számára, akkor tartalmilag Magyarország több területen nyújthat jelentős hozzáadott értéket Európa számára. Az Unió egésze, önmagunk és a mostani tagjelöltek szempontjából is nagy jelentősége van annak, mennyire tudunk hozzájárulni a kibővített EU konszolidálásához, annak bizonyításához, hogy a bővítés hasznos és jó dolog Európa számára, az új tagok pedig nem koloncot jelentenek a közösség nyakán, hanem valós hozzá adott értéket, mert „jó magyarok és jó európaiak” tudunk lenni. Ez döntően belső teljesítményünk, gazdasági-társadalmi állapotaink alakulásának, valamint tagállami kötelezettségeink teljesítésének függvénye. (Tekintsük ezt a szerepvállalás „passzív” fejezetének.)

Politika-formáló, azaz egyfajta aktív szerepvállalás, ami lehet segítő-támogató, azaz ahol nem játszunk egyértelműen vezető szerepet, de hozzá tudunk járulni az okos kompromisszum megszületéséhez, pl.: szerződés reform. A szerep lehet markáns vonalvezető is, ahol a témakör egyes dimenziójában kifejezetten sajátos szerepet töltünk be, pl.: pénzügyi perspektíva, közös politikák reformja. Végezetül annak is van lehetősége, hogy Magyarország akár sorvezető szerepet töltsön be (pl.: bővítés, vagy szomszédság-politika).

* * *

A politikai konszenzus és együttműködés lehetőségei és korlátjai

Természetesen az Európa-politika akkor lehet megalapozott és sikeres, ha a politikai közeg viszonya és viszonyulása kész és képes befogadni a politika e dimenziójának igencsak sajátos feltételeit. Tagadhatatlan: egy ellentmondásból kell kiindulni. Ennek lényege, hogy az európai ügyek össznemzeti ügyek, ezért a mindennapi belpolitikai csatározások füstfelhőjéből ki kell(ene) emelni azokat, hiszen nemzeti érdeket kell hatékonyan és sok fronton képviselni az európai érdekvédelem keretein belül. Másrésztől azonban az is igaz, hogy az európai ügyek belügyek, az európai intézményrendszert át-ítatja a pártpolitika (Európai Bizottság elnökének megválasztása, biztosok jelölése, együttdöntési eljárások). Az EP-képviselők nem szakadnak el, mert nem is szakadhatnak el hazájuk belpolitikai világtól.

Magyarországon többé-kevésbé folyamatos volt a pártközi (politikai) konszenzus a csatlakozás tekintetében. Egy-két témakört leszámítva (média-törvény, régió-beosztás) a csatlakozás és annak tartalma nem képezte politikai konfliktus tárgyát.

A taggá válás után sem merült föl áthidalhatatlan szakadék egyetlen fajsúlyos kérdésben sem, sőt, erőteljes konszenzus mutatkozott meg akár átfogó, horizontális dossziékban (Alkotmányszerződés, pénzügyi perspektíva), vagy akár a szakpolitikai ügyek legnagyobb részében. EP-képviselőink példás hatékonysággal és módon működnek együtt a Kormánnyal és egymással. (Ezt nem a szerző állítja csupán, hanem alapító tagállamok igen szakavatott politikusai is.) Miközben újabban konfliktusos képet mutat az uniós hadszíntér is, azt látni kell, hogy ezeknek a konfliktusoknak a döntő része egyértelműen a szintiszta belpolitikához kapcsolódik.

Magyarországon **volt egyszer egy konszenzus** európai ügyekben. Nem túl formalizált formában, de indokolt ezt a jövőben is fenntartani, nem feltétlenül deklaratív módon és formában, hanem a mindennapi működés és érdekképviselés során. A jelenleg mértékadó magyarországi politikai tényezők között nagy európai kérdésekben nem mutatkozik törésvonal. Nálunk szerencsére választási programok nem épülnek arra, hogy legyen, vagy ne legyen Európai Alkotmány, vagy a jövőben csatlakozókról tartsunk-e népszavazást. Konfliktusok lehetnek ágazati dossziékban, nézeteltéréseket okozhatnak a politikai családokon belüli és közötti „ütközetek”, szembenállás lehet intézményi és személyi kérdésekben. Az **európai alapkonszenzust hallgatólagosan azonban lehetséges és szükséges fenntartani.**

A belpolitikai csatazaj átszűrődése ellen pedig meg kellene próbálni felhúzni egy zajsűrőt. Az áthallások elkerülhetetlenek. Sem a politikának, sem a médiának nem kellene szörnyülködni azon, ha egyes magyar vonatkozású ügyek európai szinten is megvitatásra kerülnek. Az azonban már magyar érdek, hogy ez lehetőleg pozitív előjellel történjen (azaz gratuláljon a PES, vagy az EPP testvérpártjának választási eredményeihez).

Az elvi és gyakorlati minimumok felvázolása azért is fontos, mert a magyar érdekek (európai érdekeken belül történő) érvényesítése rendkívül bonyolult intézményrendszeren belül és keresztül valósulhat meg. Súlyos következményei lehetnek annak, ha saját „provinciális” viszonyainkat próbáljuk meg kivetíteni az európai szintre. Az intézményi sokszögnek természetes részei a hazai szereplők (pártok, frakciók, Országgyűlés, Kormány, minisztériumok), de nem kizárólagos szereplők, hiszen ott vannak a közösségi intézmények, a közösségi eljárások, száz és száz más szereplő a maga gondjaival és saját napirendjével.

A politikai konszenzus-keresést megpróbálhatnánk kiterjeszteni minőségileg új, ámde rövid időn belül igen súlyos következményekkel járó fejlődési kihívásokra. Ilyen terület lehet a demográfia ügye. A közösségi fellépés csetlik, botlik, eközben az európai társadalmak előregednek. A migráció jövője tekintetében mélységesen megosztottak a tagállamok. A társadalmak egyre intoleránsabbak. Ezek a kihívások pedig különösen élesen jelentkeznek Magyarországon, ahol a népességfogyás drámai, ennek gazdasági-társadalmi következményei alig láthatók előre, miközben a kimutatások szerint a magyar munkaerő a legkevésbé mobil és aktív Európában, a magyar társadalom az egyik legintoleránsabb a kontinensen, és sajátos szempontként ebben az összefüggésben (is) felmerül a nemzetpolitikai jövőkép dilemmája is. Miért zárjuk ki annak lehetőségét, hogy egy hosszú távra mutató, európai szintű kezelést igénylő, de ennek lehetőségét

még sokáig nélkülöző komplex politikai csomag boncolását és kezelését a magyar politikai elit felvállalja?

* * *

Társadalmi párbeszéd és társadalmi érdeklődés

Önmagában azonban kevés, ha a politika és közigazgatás (vagy legalábbis a politikai és közigazgatási elit egy része) érzi, érti az európai ügyeket és bekapcsolódik azok alakításába. Európa aktuális állapotának egyik legfőbb problémája, hogy **az Európa-politika egyáltalán nem tekinthető közügynek**. Azt nem kívánhatjuk, hogy az „átlagpolgár” napi szinten és nagy hozzáértéssel tekintse át az európai napirend aktuális ügyeit. Az azonban a politika és média nagy felelőssége, hogy milyen összefüggésben és milyen módon használja, vagy használja ki az európai közeget akkor, amikor maga felé kívánja fordítani a polgárok figyelmét.

Ahogy kockázatos arra törekedni, hogy Európa megpróbálja elzárni magát a külvilág folyamaitól, jelenségeitől, ugyanúgy kockázatos, ha folytatódik a polgár és az Unió közti szakadék tágulása. El kell ismerni, nagy problémával állunk szemben. Alig-alig van tagállam, ahol az európai ügyeket ténylegesen közüggé lehetett tenni. Ha mégis, akkor pedig az esetek többségében egy igen egyszerű kérdés, konfliktus körül bontakozott ki közfigyelem: legyen-e alkotmány, legyen-e bővítés, kelljen-e egy héten hatvan órát dolgozni stb.

Az Unión belül élő polgárok magukba fordultak. Mellőzve az „erőszak alkalmazását”, a politikai elitnek és a média-elitnek innovatív módszereket kellene kialakítani arra, hogy az európai napirend közérthető, egyúttal korrekt módon beszivároгjon a polgárok mindennapjaiba. Valahol az önismeretről és az önbecsülésről van szó. Hangsúlyozottan nem „magyar” problémával állunk szemben. Az egyén megszólítása az 500 milliós Európában és a globalizálódó világban egyaránt óriási probléma. Pénzben nem kifejezhető eredménye lehet azonban annak, ha ezen a téren sikerülne előre lépni. Mint ahogy egyre súlyosabb kockázatokkal fenyeget az, ha az elidegenedési tendenciát nem sikerül megfordítani.

Nem szabad engedni az olcsó csábításnak, amely csak fanyalog az Unión, lenézi azt. A kritikára szükség van, de ugyancsak elengedhetetlen a fairness. És ne tekintsük az Uniót unalmasnak. Ha ugyanis nekem unalmas az Unió, akkor milyen alapon várhatom el, hogy amikor az én ügyem kerül sorra, akkor az fontos legyen az Uniónak, a többi tagállamnak.

A kritika megalapozottsága és arányossága mellett az is fontos, hogy időt és energiát szánjunk az önkritikára. Európa-politikánk tervezése és megvalósítása során segítségünkre lehet az, ha belegondolunk abba, lépéseinkről, önmagunkról milyen kép él (élhet) az Unió tagállamaiban, intézményeiben, az Unió szomszédságában. **Nem csak nekünk van véleményünk az Unióról, annak is van véleménye rólunk**, még ha az esetek többségében azt bölcsen magában is tartja.

* * *

Az intézményes integráció kiteljesítése

Keveset beszélünk a tagság egyik legnagyobb előnyéről, az intézményes integrációról. Évtizedeken át a „Financial Times” hasábjain tudhattuk meg, miről döntött az Unió. Ma már ott vagyunk a döntések előkészítésénél, meghozatalánál és végrehatásában. A kormányzaton és az Országgyűlésen belül többé-kevésbé kialakultak a megfelelő intézmények és eljárások, még ha ezek tartalmi „feltöltéséhez” nyilvánvalóan hosszabb időre lesz szükség. Már szó volt az EP-képviselők beintegrálódásáról. Fokozatosan megjelennek magyar állampolgárok az uniós intézmények mindegyikében és azok minden szintjén. A magyar intézményes jelenlét hol formális, hol informális csatornáit egyre hatékonyabban kell alkalmazni, használni, hiszen ezt teszi minden magár valamit is adó tagállam. Az intézményes integráció mielőbbi elsajátításának másik kényszere a 2011-es elnökség. Sajnálatos, de nem jár feltétlenül súlyos következményekkel, ha egyes uniós döntések meghozatala során Magyarország hallgat, vagy csak felületesen vesz részt a döntéshozatalban. Annak azonban hosszú időre negatív következménye lehet, ha 2011-ben nem tudjuk elfogadtatni magunkat az Unió ügyeinek menedzselésére képes elnökségként. Nem egy két-három hétig tartó nagy, látványos eseményről, hanem 183 nap megfeszített összpontosításról és cselekvésről lesz szó.

A politikában, a közigazgatásban és a társadalom irányában is el kellene végre fogadtatni, hogy uniós tagállamként Magyarországnak kétszintű kormányzásban kell részt vennie, és a kettő között a lehető legnagyobb összhangot kellene megteremtenie. Kormányzunk itthon, és kormányzunk Brüsszelben. Mindkét kormányzásnak megvannak a maga szabályai, szokásai, eljárásai és következményei. Ha azonban a kettő szint között a mentális és fizikai fogaskereknek csikorognak, nagyon sok elkerülhető problémával szembesülhetünk.

Ugyancsak fontos lenne, ha megindulna egyfajta össznemzeti személyzeti politika, amelynek eredményeként fokozatosan létrejönne olyan kiemelkedő személyiségek csoportja, akik jó eséllyel jelölhetők a jövőben egyes vezető uniós funkciókba, posztokra.

* * *

Létezhet-e magyar profil?

Befejezésképpen célszerű áttekinteni, hogy a korábbiakban felsorolt elemek – legalább részleges – teljesülése esetén lehetséges-e magyar profilt kialakítani. A válasz: igen.

Magyarország a múltban többször is határozott profilt alakított ki magáról. Volt a „legvidámabb barakk”, majd a rendszerváltozás élharcosa, a vasfüggöny lebontója. A csatlakozási folyamatban a csatlakozási modell és a csatlakozási menetrend döntően a Magyarországgal folyó tárgyalásokon alakult ki. Ez azonban a múlt. Lehet rá építeni, de egyre korlátozottabb mértékben. (Mint ahogy nem lehet hosszú távra stratégiai német-magyar együttműködést sem felépíteni arra, hogy 1989. szeptember 11-én megnyitottuk a határt.)

A magyar profil elemei az alábbiak lehetnek: kiszámíthatóság és megbízhatóság; hitelesség; arányérzék; kreativitás.

A **kiszámíthatóság és megbízhatóság** a hétköznapiak profilja kell, hogy legyen. Az egykori finn főtárgyaló tanítása, miszerint „don't be a troublemaker”, a tagság után is igaz. Ez nem jelenti azt, hogy csendben kell maradni. Ez nem jelenti azt, hogy hallgatni kell, amikor valamivel nem értünk egyet, vagy valamit el kívánunk érni. Arról van pusztán szó, hogy következetesen betartjuk és betartatjuk a közös szabályokat, teljesítjük a közösen kialakított kötelezettségeket, amit tudunk, megoldunk magunk, és az uniós fórumokhoz indokolt esetben és kellő megalapozottsággal fordulunk.

A **hitelesség** az ország-imázs talán legfontosabb tartópillére. Szavaink és tetteink egysege egyszerre fontos az Unió egésze, önmagunk, és nem utolsó sorban a ma még tagságra várók számára.

Az **arányérzék** sokat segíthet abban, hogy álláspontunk az Unión belüli konfliktusok megoldását, és ne kiélezését szolgálja. Fontos támogatnunk az integráció mélyítését, de oly módon, hogy az ne vezessen a belső széttöredezéshez, vagy a jövőbeni bővítések ellehetetlenítéséhez. Fontos támogatnunk a jövőbeni bővítést, de oly módon, hogy az nem legyen az integráció erősítésének alternatívája. Fontos támogatnunk a közös politikák megújítását, de oly módon, hogy a reformok ne ássák alá a létező politikák stabilitását és kiszámítható fejlődését. Az arányérzék képessége és filozófiája vezetheti a magyar álláspontot és magatartást akár a szerződés megújítása, akár a felülvizsgálat során.

Itt álljunk meg egy pillanatra. Az elkövetkező évek európai fejlődésén belül a legsúlyosabb dossziék tekintetében éppen egy arányaiban helyes megközelítés járulhat hozzá leginkább a/ a magyar érdekek hatékony képviseletéhez, b/ az európai szintű kompromisszumkeresésben betölthető érdemi szerephez. A közös politikák (és a költségvetés) reformja során a 2005-ben már eredményesen képviselt „stabilitás és reformok helyes aránya” megközelítés tűnik a legcélravezetőbbnek. (A részletek kidolgozása már folyik, így ezt a jelen tanulmány nem is kísérli meg taglalni.)

A másik fő irány az intézményes/döntéshozatali rendszer megújításának kérdése, vagy inkább kényszere. Az (első) alkotmányos kísérlet kudarcot vallott. A megoldás keresésének kilátástalansága az EU tehetetlenségének szimbólumává vált. Magyarországnak már csak ezért is fontos, hogy meg lehessen haladni a kialakult helyzetet. Ugyanakkor ellene kell hatni minden katasztrófa-prédikációnak is, ami arra fut ki, hogy ha nincs megoldás 2009-ig, akkor itt a világ vége. Ez egyszerűen nem igaz. Jó lenne a gyors megoldás, de arra nincs garancia, viszont a vészharang kongatása még súlyosabb helyzetbe sodorhatja az Uniót. Ki kellene mondani, hogy az Alkotmányszerződés ötletgazdái nem gondolták át kellő mértékben a projekt elindításának lehetséges következményeit, megalapozatlanul magasan határozták meg az ambíció szintjét, és számításaikból különösen kimaradt annak lehetősége, hogy egyes alapító országok utasítják el az éppen az alapítók ideáljait továbbvinni hivatott dokumentumot. Magyarország támogatta, és támogatni fogja az alkotmányos projektet, segíteni fogja a jelenlegi helyzetből való kiút keresését, de felelőssége van abban is, hogy **az egyik válságból ne egy másik, még nagyobb válságba kormányozzuk Európa hajóját.**

A forma és az időzítés mellett természetesen nem lényegtelen az intézményi/döntéshozatali reform tartalma. Ennek során Magyarországnak három célkitűzést indokolt követnie: a **közösségi módszer** erősítése; az **intézményi egyensúly** megőrzése; a **kettős legitimitáció** arányosságának kialakítása. Ezek a kérdések azért is különösen fontosak, mert az Alkotmányszerződés hosszú vitája során egyes kulcsfontosságú elemekről lényegében nem folyt, nem folyhatott érdemi vita.

A közösségi módszer: kétirányú cselekvésről lehet szó. Egyrészt közösségiesíteni kell minden olyan területet, ahol most, vagy a jövőben nélkülözhetetlenné válik a közös politizálás. Ennek egyik látens területe az energia-politika. De az is igaz, hogy nem szabad erőltetni a közösségiesítést olyan területeken, ahol erre láthatóan egyelőre semmi esély nincs (adózás, munkaidő-szervezés stb.). A cselekvés másik iránya a közösségi módszer tartópilléreinek erősítése. Ez egyrészt az Európai Bizottság jelentős megerősítését feltételezi a/ az induló javaslat kidolgozása során, b/ álláspontjának megfelelő figyelembe vételét az együttdöntési eljárásban. Másrészt arra is szükség van, hogy a Bizottság ténylegesen birtokában legyen az összeurópai, összközösségi érdek beazonosításához szükséges összes információnak, adatnak, érveknek, és ténylegesen „honest broker” legyen a döntéshozatali gépezeten belül, s kellő arányérzéklet mutasson a „politikai” és a szakmai szempontok tekintetében.

Az intézményi egyensúly: ennek van egy klasszikus, hagyományos, és van egy minőségileg új dimenziója. A tradicionális mező a három fő intézmény közötti egyensúly (ami részben kapcsolódik a közösségi módszer témaköréhez is). Az elmúlt időszakban az Európai Parlament jelentős felértékelődése volt megfigyelhető, de ez nem járt együtt a Bizottság párhuzamos erősödésével, miközben a Tanács szerepe is mintha gyengült volna az első pillérben belül, és éppen ezért a tagállamok ezt a második és harmadik pillérben, ill. a közösségi terület kiszélesítésének ellenzésében próbálják kompenzálni (lásd vita a bel- és igazságügyi átvezető záradékról). Az EP szerepének erősödése szép, demokratikus fejlemény, de ez kockázatokat is felvet abban az esetben, ha ezt a tendenciát nem kíséri a Bizottság erősödése, és a másik oldalról a Tanács fontos szerepének fennmaradása. Az intézményi egyensúly nem klasszikus dimenzióját az Alkotmányszerződésbe foglalt elemek jelentik. Általános vélekedés szerint az intézményi innovációk javítják majd a döntési folyamatok sebességét, hatékonyságát. Ez nem biztos, hogy így lesz. Lehet üdvözölni ugyanis az európai külügyminiszteri posztot, de akkor szakítani kellene az egyhangúság elvével is. A külügyminiszteri elképzelés ki nem hordott következménye az európai külügyminiszteri és az európai védelmi miniszteri poszt egy kézbe történő helyezése, még ha utóbbi egyelőre gyerekcipőben jár is. Jó ötletnek tűnik az Európai Tanács állandó (két és fél éves) elnöki posztja, de elfeledjük, hogy ezzel éppen a tagállamok első számú vezetőit zárjuk ki a rotációs elnöki felelősségből és funkcióból, és nincs válasz egyelőre arra sem, hogy az új szereplő az év 358 napjában mit is fog csinálni. Azaz nem elég pusztán intézményi innovációval foglalkozni, annak következményeit is át kell tekinteni, és kezelni kell. Fontos szerepe lehet Magyarországnak akkor, ha nem csak a külügyminiszteri poszt létrehozását támogatja, hanem azoknak a feltételeknek a létrehozását is, amelyekkel biztosítható a funkció hatékony betöltése. (Ellenkező esetben igencsak öngólt rúghatunk.) A rotációs posztok kiváltása során (Európai Tanács, Külsőkapcsolatok Tanácsa) pedig arra kell nagy figyelmet fordítani, hogy az állam- és kormányfők, ill. a külügyminiszterek „ne veszítsék el érdeklődésüket” az európai uniós ügyek és intézmények iránt.

A kétfős legitimitás: a degresszív arányosság elvének alkalmazása eddig a kis- és közepes országokat hozta kedvezőbb helyzetbe. A 2004-es bővítés, valamint a nyugat-balkáni országok perspektívája azonban ordítóvá teszi az európai szintű különbségeket a kis (esetenként mini), és a nagy tagállamok, különösen azok polgárai között. Márpedig az európai építkezés akkor lehet tartósan sikeres, ha abban megtestesül mind a tagállamok, mind az állampolgárok egyenjogúsága. Ezért Magyarországnak indokolt támo-

gátania (vagy legalább is nem indokolt elleneznie) a kettős többség bevezetését, még ha a változások bizonyos mértékű érdeksérelemmel is járnak.

Mindezek eredőjeként egy eredményt kellene elérni: a hatékonyabb döntéshozatalt. Ehhez hozzátartozik még egy igen érzékeny elem: az átvezető záradékok („passerelle”) és az egyszerűsített szerződéses revízió ügye. Indokolt lehet a Kormány és a parlamenti pártok egyeztetése az ügyben. **Az európai fejlődés legnagyobb kihívása jelenleg éppen a szerződések továbbfejlesztésének, módosításának rendkívül tradicionális, ámde éppen ezért egyre reménytelenebb rendszere.** A 27 tagú Unióban mindig lesz egy-két ország, ahol a ratifikáció belpolitikai számítások áldozatává válik. Szigorú határok és korlátok között, de lehetővé kell tenni, hogy ezt a bénító hatást kezelni lehessen. Ennek másik oldala pedig természetesen az, hogy véget kell vetni az 1990 óta immár permanenssé vált intézményi reformnak. Alapszerződéseket nem lehet két évre módosítani, vagy olyan helyzeteket teremteni, amikor a szerződésmódosításról való megállapodás pillanatában már ki is tűzzük a következő „megkerülhetetlen” reformot (lásd 2000 decemberét, Nizzát). Egyszóval tartós és kiszámítható szerződéses fejlődést, egyúttal kellően rugalmas módszert kell találni a látható, ill. előre nem látható változtatások könnyített megvalósíthatósága érdekében.

A **kreativitás** iránti természetes vágy kiteljesedésének korlátokat szab egyrészt a közösségi módszer, másrészt az Unió egyre nagyobb mérete. El kell tehát kerülni, hogy a kezdeményezési szándék ötletelés jelleget öltjön. Ez a profil-elem – többek között - az alábbi alkotórészekből épülhet föl:

Belső piac kiteljesítése: a csatlakozási folyamatban képviselt álláspont és megközelítés felújítása tűnik indokoltnak. A kontraproduktív ideológiai viták (szabad verseny *versus* szociális Európa) helyett éppen a belső piac következetes és fokozatos felszabadítása jelentheti a legnagyobb tartalékot az Unió egésze és Magyarország számára. Mind a régi, mind az új tagállamok irányában fel kell készülni akár a munkaerőpiac, akár a szolgáltatási piac fokozatos megnyitására. Ez egyszerre jelenti a felkészülést (a) átmeneti mentességünk kifutására Ausztria és Németország irányában, (b) a román derogáció lejártát, (c) a migrációs kihívásokkal való mielőbbi szembenézést.

Szolidaritás és kohézió: Magyarország a felzárkózásához tartósan támogatásra szorul. Ez meg is határozza viszonyát a kohéziós politika jövőjéhez. Ugyancsak fontos a hiteles és számottevő kohéziós politika a nyugat-balkán térség felzárkóztatásához. Egyúttal a kohézió nem csak anyagi-pénzügyi tekintetben alapvető fontosságú. Az Unió egységének alapja a belső összetartás. Magyarországnak ki kell állni a „**mindenki egyért, egy mindenkiért**” elv érvényesítése mellett, legyen szó afrikai menekülthullámról, Lengyelország elleni húsembargóról, mert csak egy ilyen hozzáállás tértnyerése teszi képessé az Uniót arra, hogy egységet mutasson kifelé, és egységesnek érezze magát befelé. Így érhető el továbbá, hogy minden tagállam esetében számon kérhető legyen a közösségi összetartás. Végezetül így biztosítható, hogy szükség esetén Magyarország se maradjon magára problémáival.

Bővítés: fontos téma, de nem válhat számunkra kizárólagossá. Európa bővítési szempontból legnagyobb kihívása belátható időn belül a Nyugat-Balkán. (Törökország nem csak speciális eset, de a török csatlakozási folyamat határai és időbeni keretei sem tervezhetők egyelőre kellő biztonsággal.) A Nyugat-Balkán tekintetében egy újabb sziget jött létre az intézményes Európa határain belül. Ilyen sziget még Svájc, Izland és Norvégia, azaz a következő húsz év perspektívájában egy 35-37 tagú Uniót vizionálhatunk. A nevezett három ország elvileg kész és képes lenne csatlakozni, csak

A nevezett három ország elvileg kész és képes lenne csatlakozni, csak nem akar. A nyugat-balkáni országok akarnak, de egyelőre nem képesek. Magyarország küldetése, hogy mind az Unió oldaláról, mind az érintett országokban mozgassa elő a képességek létrejöttét. Saját példáján kell bizonyítania, hogy a bővítés jó az Uniónak és jó a belépő országnak. Ragaszkodnia kell a kialakított elvek következetes érvényesítéséhez mind a tagjelölt, mind a tagállamok oldaláról. A hitelesség alapvető fontosságú, kontraproduktív lehet az illúziókeltés a tagjelöltek irányában, és bizalomvesztéshez vezethet a többi tagállam szemében.

Szomszédságpolitika: Magyarország a következő években felvállalhatja egy európai szintű „keleti politika” kialakításának kezdeményezését. Hangsúlyozandó, hogy ez nem egy hátsó kapun át megvalósuló bővítési stratégia, mint ahogy nem célja a létező déli dimenzió leértékelése sem. Elsődleges cél az lehet, hogy anyagi háttérét és intézményrendszerét tekintve a keleti politika behozza lemaradását a déli dimenzióval szemben, visszatükrözze az elmúlt 15 év európai változásainak realitását, segítse egy „keleti Barcelona” létrehozását.

* * *

Összegzés helyett

Az Európa-politikának, azaz talán inkább az arról folytatandó dialógusnak az alábbi főbb célokat indokolt követni:

- = az európai eszme presztízsének helyreállítása
- = az uniós tagság presztízsének javítása
- = a kegyelmi állapot tagadása, a folyamatos adaptáció felvállalása
- = az integráció centrumába való bekerülés, mint közös cél szentesítése
- = a helyes arányok kialakítása az elvek/intézmények és a gyakorlati politikák között, a bővítés és a mélyítés között, a stabilitás és a reformok között
- = új, legalább hallgatólagos konszenzus létrehozása uniós ügyekben
- = a közfigyelem és a közérdeklődés előmozdítása az uniós ügyek iránt
- = annak biztosítása, hogy Magyarország kiszámítható, megbízható, hiteles tagállam legyen
- = fentiekre alapozva egy kreatív Európa-politika kiépítése.

Mindez az egyes szakpolitikákon belüli „al-stratégiákkal” kiegészülve biztosíthatja, hogy Magyarország a következő évtized közepére felzárkózzon a centrumhoz, kifutassa átmeneti rezsimjeit, megteremtse a tartós felzárkózás alapjait, és tiszteletre méltó helyet vívjon ki magának az Európa jövőjét alakító, egységét megőrző, világpolitikai és világ-gazdasági pozícióit folyamatosan erősítő (vagy legalább relatív módon megőrizni próbáló) tagállamok sorában.